

Försvarsdepartementet

Växjö kommuns yttrande över remiss från Försvarsdepartementet av betänkande SOU 2024:64 Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster

Kommunstyrelsen har, den 14 januari 2025, beslutat om att lämna följande yttrande över remissen:

Generellt

Växjö kommun ställer sig positiv till principen att lagstadga krav gällande tekniska, säkerhetsmässiga och organisatoriska åtgärder för att säkerställa motståndskraft. Förslagen i utredning innebär tydligare och utökade krav vilket bidrar till att stärka robusthet i de samhällsviktiga verksamheterna vilket anses positivt för vår gemensamma motståndskraft. Växjö kommun vill dock framföra följande synpunkter, där vi anser att vidare betänkande erfordras, se ingående framställning nedan i handlingen;

- Tidsfristerna för *incidentrapportering* medför att kommuner behöver jourpersonal vilket driver en kostnadsökning.
- Utredningens krav på ökad hantering av personalsäkerhet och *bakgrundskontroller* innebär en kostnadsökning för kommuner
- Då flera delar av kommunernas verksamheter föreslås omfattas kommer flera olika *tillsynsmyndigheter* att vara aktiva med tillsyn och bindande föreskrifter. Det medför en ökad arbetsbörda då kommuner behöver förhålla sig till flera tillsynsmyndigheters olika föreskrifter med olika innehåll. Växjö kommun ser även en eventuell risk i att nämnda föreskrifter kan bli motsägande.
- Utredningen lyfter att när kritiska verksamhetsutövare har identifierats och riskbedömningarna har genomförts, kan det finnas anledning att överväga om det finns behov av att införa *statligt stöd*. Detta stöd kommer absolut att behövas för att säkerställa att verksamheterna kan upprätthålla sin effektivitet och sitt uppdrag under de nya förutsättningarna. Genomförandet av åtgärder kräver ytterligare resurser samt innebär en ökad arbetsbörda för kommunen.

Incidentrapportering

Kritiska verksamhetsutövare ska, enligt utredningens förslag, utan dröjsmål rapportera incidenter som kan medföra en betydande störning i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster. En första rapport ska lämnas inom 24 timmar efter att incidenten upptäckts.

Rapporteringskravet innebär på en snabb respons från kommunernas sida, vilket kan bidra till att minimera skador och främja en snabbare återhämtning. Detta sätter press på kommunerna att ha effektiva incidenthanteringssystem och till del beredskap dygnet runt i de verksamheter som omfattas av lagförslaget. Växjö kommun vill dock poängtera att det kan vara både utmanande och kostsamt att upprätthålla en sådan beredskap.

Bakgrundskontroller

För att säkerställa att lämplig personal hanterar samhällsviktiga tjänster, föreslår utredningen att kritiska verksamhetsutövare genomför bakgrundskontroller på nyanställda och personer i känsliga befattningar. Detta inkluderar att kontrollera identitet och utdrag från belastningsregistret. Det innebär ytterligare befattningsanalyser och administrativa uppgifter samt potentiella kostnader, vilket kommunerna måste vara beredda att hantera.

Bakgrundskontroller främjar säkerheten och tillförlitligheten inom kommunernas arbetsstyrka. Växjö kommun menar att detta krav i sig är rimligt. Dock anses att den kontroll och de utdrag som föreslås underskrider behovet. Bedömning som görs i promemorian *Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (2024:24)* bör användas även i detta lagförslag för att minska risken för interna hot och säkerhetsincidenter.

Tillsynsmyndigheter

Då flera delar av kommunernas verksamheter föreslås omfattas kommer flera olika tillsynsmyndigheter att vara aktiva med tillsyn och bindande föreskrifter. Växjö kommun menar att detta medför en ökad arbetsbörda då kommuner behöver förhålla sig till flera tillsynsmyndigheters olika föreskrifter med olika innehåll. Växjö kommun ser även en eventuell risk i att nämnda föreskrifter kan bli motsägande.

En annan kritisk aspekt är tillsynsmyndigheternas roll och behovet av att säkerställa att dessa myndigheter har den rätta kompetensen för att hantera bedömningar om vilka som omfattas av lagstiftningen samt senare för tillsyn. Det har tidigare identifierats utmaningar inom detta område, där bristande kompetens hos tillsynsmyndigheterna har lett till ineffektiva bedömningar och tillsynsprocesser. Ytterligare krav och förtydligande krävs för att uppnå kvalitet i tillsynsmyndigheternas roll.

Statligt stöd och resursförstärkning

Implementering av utredningens förslag kräver till del omfattande anpassningar av kommunernas arbetsprocesser. För att kommunerna ska kunna uppfylla de nya lagkraven är det därmed avgörande att de får finansiellt stöd för att täcka de ökade kostnaderna. Detta stöd är nödvändigt för att göra de förändringar som krävs och därmed stärka kommunernas motståndskraft.

Växjö kommun noterar att utredningen i konsekvensbeskrivningarna för offentliga verksamhetsutövare i första hand framhåller dåligt underbyggda argument för varför investeringar inte innebär ytterligare kostnader. Specifikt så invänder Växjö kommun mot följande:

- ✓ Utredningen för ett märkligt resonemang om att många offentliga verksamhetsutövare har en grundläggande beredskap (eller borde ha det i och med att de tillhandahåller en samhällsviktig verksamhet) och att förslaget därför inte torde innebära omfattande merkostnader. Växjö vill framhålla att ambitionshöjande åtgärder normalt medför extra kostnader oberoende av vilka tidigare ambitionsnivåer man haft och vad man betalat för dem.
- ✓ Utredningen menar vidare att det finns finansiering för beredskap i det generella 2:4-anslaget. Växjö kommun avstyrker denna finansieringsprincip som tillräcklig med anledning av de föreslagna ambitionshöjande insatserna. Som komplement till 2:4 anslaget kan medel ansökas men tvingande lagstiftning bör inte finansieras genom ansökan av medel med ett ansökningsförfarande och osäker tilldelning. Skulle detta i så fall innebära att enbart de som får ansökan beviljad ska följa lagstiftningen?
- ✓ Utredningen menar även att lagstiftningen inte är direkt riktad mot kommuner och regioner utan mot samhällsviktiga verksamheter. Utredningen menar därmed att den kommunala finansieringsprincipen inte är tillämplig. Växjö kommun anser att detta argument brister i både logik och saklighet.
- ✓ Växjö kommun tillstår att nationellt samordnat kunskapsstöd, såsom utredningen föreslår, skulle minska kostnaderna för enskilda kommuner. Dock ska nämnas att ett sådant kunskapsstöd är en delmängd i en mycket omfattande pamflett av åtgärdsbehov och främst bör förstås som kostnadsbesparingar på marginalen. Till det ska tilläggas att Växjö kommuns erfarenhet av nationellt samordnade kunskapsstöd inom beredskapsområdet ofta är så generellt hållna att anpassningsarbete krävs och därmed finns risk att eventuella besparingar som de skulle ha kunnat medföra uteblir.

- ✓ Växjö kommun saknar någon form av empiriskt grundad kostnadsberäkning avseende utredningens förslag. Växjö kommuns uppfattning är att en sådan kostnadsberäkning var en viktig del av utredningens uppdrag. Därför anser Växjö kommun att hela avsnittet om konsekvensanalyser för offentliga verksamhetsutövare återförvisas till en kompletterande utredning så att realistiska bedömningar av kostnader och effekter kan klargöras.

Kompetensbrist

En annan betydande utmaning är den rådande kompetensbristen inom området för krisberedskap och säkerhet. Många kommuner har svårt att rekrytera och behålla kvalificerad personal som har den nödvändiga erfarenheten och expertisen för att hantera de nya kraven. Denna brist på kompetens försvårar ytterligare för kommunerna att genomföra de insatser som krävs.

För att möta dessa utmaningar behöver kommunerna inte bara ekonomiskt stöd, utan också nationella initiativ för att utbilda fler specialister inom området. Det krävs samordnade insatser mellan kommuner, utbildningsinstitutioner och staten för att öka antalet utbildningsplatser och utveckla relevanta utbildningsprogram som kan tillgodose det ökande behovet av kompetens inom krisberedskap och säkerhet.

Förväntningarna på kommunerna att snabbt anställa och utbilda ny personal kan leda till konkurrens om de få tillgängliga experterna, vilket ytterligare driver upp kostnaderna och skapar osäkerhet i rekryteringsprocessen. Om denna kompetensbrist inte åtgärdas riskerar det att undergräva kommunernas förmåga att leva upp till de nya lagkraven och säkerställa en god beredskap och säkerhet för sina medborgare.

Det är också värt att beakta att tre betydande statliga offentliga utredningar (SOU) har presenterats nyligen, vilka påverkar området civilberedskap: SOU 2024:64, SOU 2024:18 och SOU 2024:65. Dessa utredningar måste i viss mån bedömas gemensamt för att förstå deras totala påverkan på kommuner och deras beredskapsplanering. Kommunerna behöver inte bara samarbeta intensivt för att möta dessa utmaningar utan också säkerställa att tillräckliga resurser och finansiering finns tillgängliga. Det kommer att krävas en betydande resurssatsning för att kommunerna ska kunna fullfölja sina uppgifter. Utmaningarna är många, och endast genom en kombination av samverkan, resurser och rätt finansiering kan en robust civilberedskap säkerställas.

Ärende
Dnr KS 2024-00550
2025-01-14

